

PLEEGZORG: EEN GEZAMENLIJKE ZORG

Landelijke handreiking Samenwerkingsafspraken tussen Bureau Jeugdzorg/Landelijk werkende instelling en de Pleegzorgaanbieder

Versie 1.0 25 juni 2014

Inleiding

In 2012 constateerde de commissie Samson¹ dat er onduidelijkheid bestond over de taakverdeling tussen de (gezins)voogd en de pleegzorgwerker. Dit leidde tot de aanbeveling van de commissie om meer uniformiteit en duidelijkheid te bereiken in de werkafspraken rondom de taakverdeling tussen de (gezins)voogd en de pleegzorgwerker. De verantwoordelijkheid van de uitvoering van de aanbeveling lag bij de ministeries van VWS en VenJ. Omwille van een goede aansluiting op de praktijk hebben de ministeries aan Jeugdzorg Nederland gevraagd om met het veld te komen tot een uitvoering van de aanbeveling. Hieraan is samen met het veld uitvoering gegeven.

In het land zijn per provincie of regio reeds enkele jaren afspraken gemaakt. Deze vertonen, naast op essentiële punten overeenstemming, ook nog onderlinge verschillen qua inhoud en vormgeving. De meest uitgesproken en gedragen voorbeelden zijn die van Noord Brabant en van Noord Holland. Deze modellen zijn als uitgangspunt gebruikt bij het opstellen van een landelijke handreiking.

De handreiking² die nu is opgesteld is bedoeld om Pleegzorgaanbieders en de Bureaus Jeugdzorg en Landelijk Werkende Instellingen een handvat te bieden bij het opstellen van hun eigen regionale afspraken of het evalueren van bestaande afspraken. Bij de ontwikkeling is gebruik gemaakt van de belangrijkste thema's en onderwerpen daarbinnen uit het in het veld bekende model van Noord Brabant en het model van Noord Holland. Het voorliggende document is nadrukkelijk een handreiking. De inhoud wordt niet landelijk voorgeschreven, de benoemde onderwerpen zijn niet limitatief en ook wordt niet concreet voorgeschreven wie welke taak moet uitvoeren. Dit wordt aan de regionale partners gelaten om concreet en op maat uit te werken. Tegelijkertijd is rekening gehouden met de aanbeveling van de commissie Samson over dit onderwerp en de toezegging te komen tot een landelijk product dat er aan bijdraagt de onduidelijkheid over de taakverdeling tussen de pleegzorgwerker en de (gezins)voogd weg te nemen.

In de handreiking zijn zeventien kernpunten benoemd die de gezamenlijke visie op pleegzorg weergeven en de basis vormen voor de samenwerkingsafspraken tussen de Pleegzorgaanbieder en Bureau Jeugdzorg/Landelijk Werkende Instelling.

Tot slot wordt nog gewezen op het Protocol Netwerkpleegzorg, dat de werkwijze beschrijft indien cliënten zelf een gezin gevonden hebben om hun kind op te vangen. Dat protocol richt zich bij uitstek op de start van zo'n netwerkplaatsing. Voor het overige en het vervolg van de netwerkplaatsing is het onderhavige model van toepassing.

---

¹ 'Omringd door zorg en toch niet veilig. Seksueel misbruik van door de overheid uit huis geplaatste kinderen 1945 tot heden'. Rapport commissie Samson, 8 oktober 2012.

² Dit model gaat uit van de huidige wetgeving.

Hoofdstuk 1

Gezamenlijke visie op pleegzorg

Onderstaande kernpunten geven de gezamenlijke visie op pleegzorg weer en vormen de basis voor de samenwerkingsafspraken tussen de Pleegzorgaanbieder en Bureau Jeugdzorg/Landelijk Werkende Instelling. De kernpunten zijn richtinggevend in die situaties waarover geen afspraken gemaakt zijn of waarover een verschil van mening bestaat.

De visie is weergegeven in zeventien kernpunten.

1. Ieder kind heeft er recht op dat zijn belangen behartigd worden.

Alle beslissingen die genomen worden dienen als uitgangspunt het belang van het kind te hebben en dienen daarop ook getoetst te worden.

2. Ieder kind heeft het recht op te groeien in zijn eigen gezin (IVRK: Internationaal Verdrag Rechten van het Kind).

Bij plaatsing in een pleeggezin is het eerste punt wat onderzocht dient te worden of het kind teruggeplaatst kan worden in de thuissituatie. Dit betekent dat er gestart wordt met de hulpverleningsvariant, waarbinnen onderzocht wordt of terug naar huis haalbaar is. Intensieve hulp wordt ingezet, waarbij gebruik wordt gemaakt van een pleeggezin om benodigde veranderingen in gang te zetten.

Hieraan zijn termijnen gekoppeld waarbij de leeftijd van het kind richtinggevend is: bij kinderen jonger dan 6 jaar dient bij voorkeur binnen 6 maanden duidelijk te zijn wat het perspectief wordt; bij kinderen ouder dan 6 jaar dient binnen een jaar het perspectief duidelijk te zijn.

3 Ieder kind heeft recht op continuïteit en stabiliteit in de relatie met de opvoeders.

Als herstel van de oorspronkelijke gezinssituatie niet haalbaar blijkt en duidelijk is dat er in het belang van het kind gekozen wordt voor de opvoedingsvariant, dan is het belangrijk dat er met het kind een opvoedingsrelatie voor langere tijd kan gaan ontstaan (Weterings, 1998; Singer, 1996). Om de continuïteit te kunnen waarborgen heeft het de voorkeur dat een kind in het traject van hulpverleningsvariant naar opvoedingsvariant in hetzelfde pleeggezin kan blijven.

4. Ieder kind heeft recht op zekerheid over zijn woonsituatie.

Nadat in de hulpverleningsvariant binnen de onder 2 gestelde termijnen duidelijk is geworden, dat er onvoldoende pedagogische vaardigheden aanwezig zijn bij de ouders om het kind bij hen terug te plaatsen, gaat deze over in de opvoedingsvariant. Deze overgang dient duidelijk gemarkeerd te worden met het innemen van het standpunt dat het opvoedingsperspectief definitief in het pleeggezin ligt. Bij voorkeur, maar in het vrijwillige kader in ieder geval, in overeenstemming met ouders. Het wordt expliciet opgenomen in het plan van aanpak van de (gezins)voogd en is voor alle betrokkenen van groot belang:

- voor het kind: het kind heeft verblijfs- en daarmee bestaanszekerheid; het kind weet waar het aan toe is en kan zich daartoe verhouden (Singer, 1996);
- voor de ouders: zij kunnen daadwerkelijk beginnen met hun loslatings- en rouwproces;
- voor de pleegouders: zij kunnen de hechtingsrelatie met hun pleegkind aangaan en/of verdiepen.

Alle betrokkenen kunnen dezelfde boodschap aan het kind geven en zijn het eens over het doel van de plaatsing. Dit impliceert niet dat de ouders altijd toestemming geven voor de opvoedingsvariant; wel is het belangrijk om naar instemming te blijven streven in het belang van het kind en om een mogelijke breuk tussen kind en ouders te voorkomen.

5. Ieder kind heeft het recht op te groeien in zijn eigen sociale en culturele context.

Een opvoedingsvariant wordt bij voorkeur gezocht in het eigen netwerk van het kind, zodat het kind verbinding kan blijven ervaren met zijn familiegeschiedenis en eigen sociale en culturele context. Contra-indicaties hierbij zijn situaties waarin de veiligheid en ontwikkeling van het kind ernstig in het geding zijn, omdat:

- de aandachtspunten, in de vorm van risicofactoren, onvoldoende worden erkend door de familie en het sociale netwerk;
- langdurige familieconflicten een negatieve invloed kunnen hebben op de ontwikkeling van het kind;
- mishandeling, seksueel misbruik, psychiatrische problemen, verslaving en/of criminaliteit de ontwikkeling en de veiligheid van het kind bedreigen;
- er (vergaande) meningsverschillen bestaan over medische behandeling in levensbedreigende situaties. (Portengen, 2002; Netwerkleegzorg, 2003).

6. Ieder kind heeft recht op verbondenheid met zijn ouders.

Een opvoedingsvariant moet opgevat worden als een vorm van langdurig gedelegeerd opvoederschap. Daarmee wordt gezegd dat ouderschap exclusief en existentieel voorbehouden is aan de ouders en dus principieel onoverdraagbaar is. Opvoederschap wordt door de ouders overgedragen aan de pleegouders als blijk van goed ouderschap (Robbroeckx, Hoogeduin, Van Beem-Kloppers & Haans, 2010).

Het is belangrijk om te zoeken naar contactmogelijkheden tussen kind en ouders. Enerzijds heeft het kind het recht op persoonlijk contact met zijn 'roots' en is het van belang hiervoor emotionele toestemming te hebben van de pleegouders.

Anderzijds heeft het kind het recht een reëel beeld van zijn ouders te verkrijgen en te houden. De ouders hebben recht op informatie over hun kind en eveneens is het voor de ouders belangrijk in contact met hun kind te blijven. De begeleiding dient hiervoor expliciet aandacht te hebben en te houden door de jaren heen (Bakhuizen, 1998).

Het pleegkind heeft er recht op dat de pleegouders respect laten blijken voor de opvattingen van de ouders (zoals culturele achtergrond, religie) bij beslissingen in de dagelijkse opvoedingssituatie. Het doel is verbinden van de leefsituatie en achtergrond van het kind in plaats van ontkoppelen.

7. Ieder kind heeft recht op een veilige pleegzorgplaatsing.

Elke organisatie heeft, vanuit zijn eigen verantwoordelijkheidskader, als uitgangspunt dat de veiligheid van het kind zo goed mogelijk geborgd moet zijn. Binnen het proces van pleegzorgplaatsing moet hier voortdurend aandacht voor zijn. Daarom is afgesproken dat binnen het proces van hulpverlening de veiligheid van het kind altijd onderwerp van gesprek is tussen de pleegzorgwerkers, pleegouders en de medewerkers van BJZ. Binnen de rapportage van de pleegzorgaanbieder en BJZ/LWI is het onderwerp veiligheid in het pleeggezin een vast onderdeel.

8. Ouders hebben recht op een vorm van ouderbegeleiding gericht op het proces van roldifferentiatie en acceptatie van het gegeven dat het opvoedingsperspectief definitief in het pleeggezin ligt. Dit bij voorkeur in overeenstemming met ouders.

Onder roldifferentiatie wordt het proces van herdefinitie van de ouderrol verstaan in geval van de opvoedingsvariant. Er ontstaat een niet-verzorgende en niet-opvoedende ouderrol. Bij deze herdefinitie speelt verliesverwerking van de oorspronkelijke ouderrol en het verdragen en het opbouwen van een niet-opvoedende rol als ouder (Robbroeckx, Hoogeduin, Van Beem-Kloppers & Haans, 2010). Instemming van de ouder met het opvoedingsperspectief in het pleeggezin wordt gezien als een belangrijke beschermende factor in het welslagen van de pleeggezinplaatsing en daarmee voor de ontwikkeling van het kind.

9. Ieder kind heeft er recht op dat naar zijn mening en persoonlijke voorkeur wordt geluisterd.

Uitgangspunt is dat pleegouders bij een langdurige plaatsing hechtings- en daarmee vertrouwenspersonen worden voor het pleegkind; dat een pleegkind zaken met pleegouders bespreekt. Door de specifieke positie van een pleegkind zijn er mogelijk kwesties die het pleegkind noch met pleegouders, noch met pleegzorgwerker kan bespreken. De pleegzorgwerker praat namelijk ook met pleegouders, waardoor de pleegzorgwerker onvoldoende neutraal is. Het pleegkind kan sommige onderwerpen daarom met een neutraal persoon bespreken. De neutrale persoon is iemand die door het pleegkind zelf wordt gekozen en in wie het kind vertrouwen heeft. Deze persoon komt bij voorkeur uit het netwerk (familie, school, etc.).

10. Ieder kind heeft recht op zijn eigen naam.

Het behouden van de familienaam is van belang voor de historische identiteit en de verticale loyaliteit (ouders en familie) van het kind. Het wijzigen van de achternaam kan, impliciet, een ontkenning betekenen van (een deel van) de geschiedenis en achtergrond van een kind. Bij naamswijziging past terughoudendheid, tenzij de achternaam van het kind dat onder voogdij staat een ernstige belasting vormt voor een evenwichtige ontwikkeling.

11. Ieder kind maakt deel uit van verschillende systemen.

De verschillende systemen waarvan het kind deel uitmaakt oefenen allen invloed uit op het kind en zijn ontwikkelingsmogelijkheden. Behandeling of ondersteuning van het pleegzorgsysteem richt zich derhalve niet alleen op pleegouders, maar ook op de invloeden vanuit het gezin van herkomst, de familie, school en vrije tijd. Het oorspronkelijk systeem van het kind en de opvoeders wordt uitgebreid met het systeem van het pleeggezin, waarbij recht gedaan wordt aan alle partijen. Het is de deskundigheid van alle professioneel betrokkenen bij pleegzorg vanuit meerzijdige partijdigheid om met de verschillende systemen te werken en advies te geven over het kind hierin (Boszormenyi-Nagy & Krasner, 1994; Michielsen, Van Mulligen & Hermkens, 1994).

12. Ieder kind heeft recht op samenwerking tussen degenen die verantwoordelijk voor hem zijn.

In de verantwoordelijkheid voor een pleegkind kunnen verschillende aspecten worden onderscheiden (Weterings, 1991). Samenwerking tussen alle betrokkenen rondom een kind is nodig om de verschillende aspecten van deze verantwoordelijkheid optimaal vorm te geven.

- Dagelijkse opvoedingsverantwoordelijkheid. De opvoeding en verzorging van een kind gebeuren in de dagelijkse omgang tussen het kind en de volwassene met wie hij een hechtings- en opvoedingsrelatie heeft ontwikkeld. Deze verantwoordelijkheid ligt altijd primair bij de pleegouders en wordt begeleid door de pleegzorgaanbieder. Dit impliceert dat pleegouders recht hebben op die informatie die ze nodig hebben om het kind de opvoeding en begeleiding te geven die het nodig heeft.
- Pedagogische of opvoedkundige verantwoordelijkheid. Opvoedkundige verantwoordelijkheid is het scheppen van voorwaarden voor opvoeding. Dit betreft de zorg dat een kind zich verder kan ontwikkelen zoals schoolkeuze, medische beslissingen, psychosociale hulp en beslissingen aangaande religie of cultuur. Ideaal gezien is deze verantwoordelijkheid een gedeelde verantwoordelijkheid tussen pleegouders en ouders. De uiteindelijke beslissingsbevoegdheid hangt af van het juridisch kader (zie punt 13). Een actieve, expliciete samenwerking en informatie-uitwisseling en een gedeelde visie tussen pleegouders en ouders zijn noodzakelijk om deze verantwoordelijkheid optimaal vorm te geven. Zij worden hierin begeleid door instanties.
- Zijnsverantwoordelijkheid. Deze verantwoordelijkheid verwijst naar het feit dat ouders een kind het leven hebben gegeven. Deze verantwoordelijkheid is onverbreekelijk c.q. wordt bepaald door bloedverwantschap en is daarmee altijd voorbehouden aan de biologische ouders.

- Zie ook het gestelde over samenwerking onder punt 14.

13 Ieder kind heeft er recht op dat het juridisch gezag ligt bij de meest passende persoon of instelling.

Bij de opvoedingsvariant is het streven dat pleegouders de juridische zeggenschap verkrijgen over het pleegkind. Voogdijoverdracht naar (een van) de pleegouders is onder voorwaarden mogelijk.

14 Ieder kind heeft er recht op dat zijn ontwikkelingsbehoefte op dat moment bepalend is voor het samenwerkingsproces tussen alle betrokkenen.

Er is sprake van een gezamenlijke en gedeelde verantwoordelijkheid voor de ontwikkeling van het kind en de inhoud van de hulpverlening. Uitgangspunt hierbij is dat het kind in staat is zijn ontwikkelingstaken leeftijdsadequaat in te vullen. Samenwerking wordt concreet vormgegeven door regelmatig en gestructureerd overleg tussen belangrijke betrokkenen rondom het kind. Hieruit volgt dat het kind er recht op heeft dat pleegouders als dagelijkse opvoeders deelnemen aan (een aantal van) deze besprekingen. Het kind staat centraal, waarbij alle betrokkenen daaromheen hun krachten bundelen (ouders, pleegouders, medewerker BJZ, pleegzorgmedewerker).

15 Het is in het belang van ieder kind dat er gestreefd wordt naar commitment.

Commitment tussen ouders, pleegouders, kind, pleegzorgwerker en casemanager/(gezins)voogd over belangrijke beslissingen betreffende het kind is een beschermende factor voor het kind. Het is belangrijk dat zowel de ouders als de pleegouders betrokken worden bij beslissingen die het kind aangaan. Het in punt 14 genoemde overleg, legt de basis voor commitment in de zin van structuur en continuïteit in de samenwerking.

16. Ieder kind heeft recht op de opvoeding die hij nodig heeft om de bij zijn leeftijd horende ontwikkelingstaken adequaat in te vullen.

Pleegzorg is een bijzondere vorm van opvoeden. Bijzonder omdat het opvoeding betreft van een kind van een ander. Een kind dat met een eigen biologische en ervaringsachtergrond geholpen moet worden uit te groeien tot een goed functionerende volwassene. Dit betekent dat pleegouders met hun 'gewone' pedagogische vaardigheden niet altijd voldoende tegemoet kunnen komen aan de eisen die deze bijzondere opvoeding stelt en daarom recht hebben op ondersteuning daarbij van de pleegzorgorganisatie.

Ook voor het pleegkind is de situatie bijzonder. Het zal altijd een "pleeg"kind zijn en daardoor een extra ontwikkelingstaak in zijn leven hebben, om een plek te geven aan de situatie van niet te kunnen opgroeien in het eigen gezin van herkomst, maar wel loyaliteit te voelen naar pleegouders en aan hen gehecht te zijn. Begeleiding bij deze extra taak door een neutrale derde (zie ook punt 9) is in sommige gevallen dan ook noodzakelijk.

Van pleegouders wordt verwacht dat zij naast het 'besef van verantwoordelijk zijn' wat zij delen met de ouders, ook kunnen differentiëren tussen ouderschap en pleegouderschap in die zin dat zij het unieke van de zijnsrelatie tussen ouder en kind erkennen en respecteren, geen pogingen ondernemen om zich het pleegkind 'eigen' te maken, noch om het ouderschap te gaan rivaliseren met de ouders van het pleegkind. Voor elk kind blijven de biologische ouders altijd belangrijk.

17. Positie Pleegouders.

Pleegouders zijn een onmisbare partner in de zorg voor pleegkinderen en deskundige over het (dagelijkse) leven van hun pleegkind. Het is belangrijk dat zij worden gehoord wanneer er beslissingen worden genomen over het kind, dat de keuzes inzichtelijk worden gemaakt en het centraal stellen van het belang van het pleegkind herkenbaar is. De samenwerking tussen pleegouders, ouders, pleegkinderen, pleegzorgmedewerkers en medewerkers van Bureau Jeugdzorg wordt gekenmerkt door een positieve onderlinge bejegening, waarin duidelijkheid, betrokkenheid, betrouwbaarheid, respect voor elkaars positie en verantwoordelijkheid en wederzijds begrip centraal staan.

Hoofdstuk 2

Uitgangspunten voor samenwerking Pleegzorgaanbieder – Bureau Jeugdzorg³

2.1 Verantwoordelijkheidskader

Algemeen

Voorwaarde voor een goede besluitvorming is dat deze voor alle partijen transparant moet zijn. Het kind, de pleegouders en ouders worden altijd (tenzij dit niet mogelijk is, of schadelijk voor het kind) betrokken bij de besluitvorming. Bureau Jeugdzorg en de Pleegzorgaanbieder werken bij voorkeur in samenwerking en in overeenstemming met elkaar en alle betrokkenen (ouders, pleegouders en het kind, zie ook hoofdstuk 1).

Specifiek per hulpverleningsvorm

Een pleegzorgplaatsing kan worden uitgevoerd vanuit verschillende kaders, namelijk:

- 1 Vanuit het vrijwillige kader van hulpverlening
- 2 Vanuit een gedwongen kader van hulpverlening (beschermingsmaatregel OTS en Voogdij)

Het kader van de uitvoering van de hulpverlening heeft invloed op de wijze van samenwerking tussen de Pleegzorgaanbieder en Bureau Jeugdzorg bij de uitvoering van een pleegzorgplaatsing. In Hoofdstuk 3 zijn de onderwerpen cq thema's in het proces van een pleegzorgplaatsing weergegeven. Hierna worden per situatie (gedwongen of vrijwillig kader) de algemene verantwoordelijkheden en taken van de organisaties beschreven.

Pleegzorg plaatsing in vrijwillig kader

- De wettelijke verantwoordelijkheid voor het kind ligt volledig bij ouders en overeenstemming met de ouders is voor beide organisaties altijd vereist.
- In het voortraject van een pleegzorgplaatsing wordt altijd een indicatiebesluit door Bureau Jeugdzorg opgesteld, waarin gezamenlijk en in overeenstemming met ouders de noodzaak voor de inzet van pleegzorg is vastgelegd. Voor de Pleegzorgaanbieder betekent dit dat zij zich in het vrijwillig kader tot de ouders moet wenden en Bureau Jeugdzorg moet informeren over de voortgang.
- Wanneer er geen overeenstemming bereikt wordt met de ouders over de voortgang van de plaatsing en daardoor het belang van het kind bedreigd wordt, schakelt de Pleegzorgaanbieder Bureau Jeugdzorg in. De Pleegzorgaanbieder zal alle betrokkenen horen en daarna een advies geven over hoe verder.

Pleegzorgplaatsing binnen de maatregel ondertoezichtstelling (OTS) en machtiging uithuisplaatsing

- Ouders hebben beperkt wettelijke verantwoordelijkheid over het kind. Door de machtiging uithuisplaatsing wordt het gezag van ouders beperkt. In dit kader betreft de Pleegzorgaanbieder eerst Bureau Jeugdzorg bij te nemen besluiten in de uitvoering van de pleegzorgplaatsing. Besluiten worden altijd besproken met ouders tenzij er redenen zijn om dit niet te doen. Afhankelijk van het te nemen besluit ligt dit bij ouders (bijvoorbeeld medisch of psychologisch onderzoek, bij de Pleegzorgaanbieder (bijvoorbeeld met betrekking tot opvoeding en verzorging) bij Bureau Jeugdzorg (bijvoorbeeld met betrekking tot het contact en bezoek) of kan voorgelegd worden aan de rechter (denk aan paspoortaanvraag en medisch handelen).
- Ondersteuning en begeleiding van het *pleeggezin* en pleegkind is de verantwoordelijkheid van de pleegzorgwerker.

---

³ Daar waar Bureau Jeugdzorg genoemd is, kan tevens Landelijk Werkende Instelling worden gelezen.

- Ondersteuning en begeleiding van *ouders* en het pleegkind is in eerste instantie de verantwoordelijkheid van de jeugdbeschermer. Hier kan een andere invulling aan worden gegeven; waar nodig kan extra ondersteuning gevraagd worden zie onder 2.4.

Plaatsing vanuit voogdijmaatregel

- Bureau Jeugdzorg heeft volledig de wettelijke verantwoordelijkheid voor het kind. Ouders zijn uit het ouderlijk gezag ontheven, voeren dit niet uit (bijvoorbeeld bij langdurig verblijf in het buitenland, bij detentie of opname) of zijn niet meer in leven.
- Ondersteuning en begeleiding van het *pleeggezin* en het pleegkind is de verantwoordelijkheid van de pleegzorgwerker.
- Ondersteuning en begeleiding van de *ouders* en het kind in het contact met de ouders is de eindverantwoordelijkheid van de voogdijwerker.

2.2 Besluitvorming gezagsoverdracht

Het onderwerp gezagsoverdracht is een onderwerp dat gedurende een langdurige plaatsing ter sprake zal komen. Om die reden heeft het ook een plek bij de voorbereidingen en screening van pleeggezinnen. Het moment waarop dit onderwerp aan de orde komt gebeurt in onderling overleg tussen Bureau Jeugdzorg en de Pleegzorgaanbieder, waarbij ook de pleegouders betrokken worden en, indien mogelijk, de ouders. Hierbij wordt in overeenstemming tussen alle partijen afspraken gemaakt over het verdere traject. Elke organisatie geeft vanuit zijn eigen verantwoordelijkheidskader advies aan de pleegouders. Als de pleegouders besluiten niet over te willen gaan tot gezagsoverdracht, dan stopt het traject.

2.3 Zicht op de veiligheid van een kind

Veiligheid van het kind dient voorop te staan en zowel de Pleegzorgaanbieder als Bureau Jeugdzorg heeft verantwoordelijkheid om ervoor zorg te dragen dat het kind veilig in het pleeggezin kan opgroeien. Het is daarom van belang dat Bureau Jeugdzorg en Pleegzorgaanbieder dezelfde taal spreken waar het gaat om veiligheid, hier open over te spreken en te rapporteren. Daar waar er signalen zijn van onveiligheid, in welke vorm dan ook, dient men zo snel mogelijk de dialoog met elkaar aan te gaan om te komen tot een plan van aanpak teneinde de risico's weg te nemen. Wanneer een kind in een pleeggezin is geplaatst wordt het kind meerdere malen per jaar gezien en gesproken. Tussen de pleegzorgwerker en de medewerker van Bureau Jeugdzorg wordt afgestemd m.b.t. de taakverdeling inzake het bezoek. De gemaakte afspraken worden altijd gecommuniceerd met het kind, ouders en pleegouders. Deze afspraken worden vastgelegd in het hulpverleningsplan, in geval van tussentijdse wijziging wordt dit gecommuniceerd en door zowel de Pleegzorgaanbieder als Bureau Jeugdzorg intern vastgelegd.

Tevens is het van belang dat het kind zo normaal mogelijk kan opgroeien in het pleeggezin. Op het moment dat de contactfrequentie dit belemmert kan er afgeweken worden maar dient dit vastgelegd te worden in de rapportage van de Pleegzorgaanbieder en Bureau Jeugdzorg.

De verantwoordelijkheid van de Pleegzorgaanbieder voor een veilig leefklimaat bij pleeggezinnen strekt zich onder andere tot de begeleiding van pleegouders en een regelmatige evaluatie van de pleeggezinplaatsing. Overeenkomstig het Kwaliteitskader voorkomen seksueel misbruik in de jeugdzorg⁴ is daarbij structureel aandacht voor de seksuele ontwikkeling van de jeugdige, het voorkomen van seksueel misbruik en ondersteunen van pleegouders bij de opvang van een jeugdige met een (seksueel) traumatisch verleden.

2.4 Begeleiding ouders

De begeleidingstaak van ouders ligt in eerste instantie (vanuit de wettelijke taak) bij Bureau Jeugdzorg. Het gaat om het begeleiden van ouders in het proces om hun kind tijdelijk dan wel perspectiefbiedend in een pleeggezin te laten opgroeien. Bureau Jeugdzorg en de Pleegzorgaanbieder kunnen afspreken dat de begeleiding van ouders wordt uitgevoerd door de Pleegzorgaanbieder. Dit

---

⁴ Het Kwaliteitskader voorkomen seksueel misbruik in de jeugdzorg is opgesteld naar aanleiding van het rapport van de commissie Samson 'Omringd door zorg en toch niet veilig'.

gebeurt in veel regio's ook. Hiervoor zijn verschillende modules ontwikkeld die middels een indicatie kunnen worden ingezet.

Hoofdstuk 3

Samenwerkingsafspraken Pleegzorgaanbieder en BJZ/LWI

De onderwerpen waarover Bureau Jeugdzorg en de Pleegzorgaanbieder afspraken kunnen maken worden stapsgewijs weergegeven en hebben betrekking op de volgende thema's:

- 3.1 Aanmelding
- 3.2 Plaatsingsprocedure
- 3.3 Begeleiding van het pleeggezin
- 3.4 Begeleiding van de ouders
- 3.5 Afstemming indicatiebesluit en hulpverleningsplan
- 3.6 Vaststellen van de bezoeksregeling
- 3.7 Diagnostiek
- 3.8 Toestemming voor medische handelingen
- 3.9 Regelkwesties
- 3.10 Calamiteiten
- 3.11 Beëindiging plaatsing

Bij sommige onderwerpen zullen de Pleegzorgaanbieder en Bureau Jeugdzorg vrij snel kunnen komen tot een eenduidige adressering, zonder dat verdere uitwerking nodig is. Bij een aantal onderwerpen zal echter eerst een nadere uitsplitsing van het onderwerp moeten plaatsvinden, waarna adressering van taken aan de orde komt. In de kolom 'aandachtspunten bij uitwerking' worden punten benoemd die de Pleegzorgaanbieder en Bureau Jeugdzorg kunnen betrekken bij die uitwerking van de onderwerpen en het realiseren van hun op maat opgestelde regionale samenwerkingsafspraken.

3.1 Aanmelding

Onderwerp	Aandachtspunten bij uitwerking
Voorlichting en informatie aan ouders en/of kind over de pleegzorgmodules, waaronder netwerkpleegzorg.	
Opstellen en vaststellen indicatiebesluit na overleg met ouders en/of kind.	
Bepalen doel van de pleeggezinplaatsing: hulpverleningsvariant of opvoedingsvariant.	
Aanmelding bij pleegzorg in overleg met ouders en/of kind.	
Selectie van een passend pleeggezin aan de hand van de beschikbare informatie vanuit Bureau Jeugdzorg, ouders en kind.	Indien mogelijk meenemen van concrete wensen van betrokkenen ten aanzien van een pleeggezin.
Afspraken indien sprake is van een wachttijd.	-Communicatie naar ouders en/of kind. -Extra ondersteuning gedurende wachttijd.
Informatie over start hulp aan alle betrokkenen.	
Aanvulling netwerkpleegzorg	
Onderzoek naar mogelijkheden voor netwerkplaatsing.	
Start netwerkonderzoek aan de hand van de beschikbare informatie vanuit Bureau Jeugdzorg, ouders, kind en aspirant netwerkpleegouders.	-Bureau Jeugdzorg voegt de ingevulde risicotaxatielijst toe aan het indicatiebesluit. -Controle of alle benodigde informatie met betrekking tot het aangemelde kind en het

	aspirant netwerkpleeggezin aanwezig; zo nodig nadere informatie opvragen.
Verantwoordelijkheid voor het monitoren van het toezicht op de veiligheid van de jeugdige in het netwerkgezin, gedurende onderzoek.	

3.2 Plaatsingsprocedure

Onderwerp	Aandachtspunten bij uitwerking
Bespreking met ouders over het doel van de plaatsing, de veranderingsdoelen en termijnen waarop deze te bereiken.	
Vorbereiding ouders en/of kind op kennismaking pleeggezin.	
Informerende ouders over rechten, verantwoordelijkheden en plichten.	
Vorbereiding pleegouders op kennismaking met kind en/of ouders (bestandspleegzorg).	
Bepalen rollen Bureau Jeugdzorg en Pleegzorgaanbieder in kader van kennismakingsgesprek.	-Wie initieert kennismakingstraject. -Wie neemt deel aan het kennismakingsgesprek. -Onderscheid vrijwillig kader/jeugdbescherming. -Onderscheid netwerk/bestand.
Organiseren startgesprek.	-Wijze waarop uitnodiging plaatsvindt. -Bespreking en uitwerking hulpverleningsplan met alle betrokkenen. -Maken van afspraken worden gemaakt over de uitvoering van de plaatsing.
Opstellen concept hulpverleningsplan, uitwerking doelen, bepaling termijnen.	
Bespreking hulpverleningsplan met pleegouders.	
Begeleiding kind en pleeggezin bij het plaatsingstraject.	

3.3 Begeleiding van het pleeggezin

Onderwerp	Aandachtspunten bij uitwerking
Acties ikv gezamenlijke verantwoordelijkheid voor vaststellen en uitvoeren van het hulpverleningsplan.	-Gebruik het instrument van het gestructureerd overleg ⁵ om de gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het vaststellen en uitvoeren van het hulpverleningsplan te bewerkstelligen. -De doelen uit het hulpverleningsplan, gericht op de positieve ontwikkeling van het kind en door de leden van het zorgteam vastgesteld,

⁵ De term: "gestructureerd overleg" wordt hier gebruikt als aanduiding van een overleg dat onderdeel uitmaakt van de werkafspraken en waarbij de direct belanghebbenden worden betrokken. In het overleg worden de lijnen uitgezet en de voortgang besproken. In Brabant heet dit het zorgteam. Omdat de benaming en invulling van zo'n overleg regionaal zal verschillen, hanteert het model een neutrale benaming.

	zijn leidend bij de begeleiding van het pleeggezin.
Ondersteuning pleegouders bij uitvoering van het hulpverleningsplan.	
Contact pleegkind.	-Mate van direct contact (gezins)voogd met het kind overeenkomstig de behoefte zoals omschreven in het plan van aanpak. -Denk ook aan beschikbaarheid vertrouwenspersoon pleegkind, bij voorkeur afkomstig uit het pleeggezin of netwerk van het pleegkind.
Opstellen en vaststellen pleegouderbegeleidingsplan.	Onderwerp seksuele ontwikkeling en seksueel misbruik opnemen in plan, alsmede het betrekken van het netwerk van de pleegouders gedurende de pleeggezinplaatsing.
Begeleiding pleegkind en pleegouders in het gezinssysteem.	Overeenkomstig de in het hulpverleningsplan opgenomen doelen en overeenkomstig het pleegouderbegeleidingsplan.
Ondersteuning pleegouders in hun contact met de ouders van het pleegkind.	-En mogelijke anderen uit het netwerk van het pleegkind. -Overeenkomstig het pleegouderbegeleidingsplan.
Evaluatie pleeggezinplaatsing.	-Waaronder periodieke evaluatie van de pleeggezinplaatsing, waarbij expliciet aandacht is voor de seksuele ontwikkeling van de jeugdige en gewijzigde omstandigheden. -In het kader van de periodieke evaluatie wordt een veiligheidscheck uitgevoerd worden besloten een tussentijdse screening uit te voeren of een verklaring van geen bezwaar bij de Raad voor de Kinderbescherming op te vragen.
Periodiek gestructureerd overleg met alle direct betrokkenen.	Frequentie wordt inzichtelijk gemaakt voor alle betrokkenen.
Pleegoudervoogdij: afspraken over begeleiding, aantal gesprekken per jaar en uitvoering veiligheidscheck.	-De Pleegzorgaanbieder heeft ten hoogste één gesprek per jaar tenzij de betreffende pleegoudervoogd verzoekt om meer gesprekken. In dit gesprek checkt de pleegzorgwerker ook de veiligheid van het kind. -Let op het kunnen zien/spreken van het kind, zonder aanwezigheid pleegoudervoogd. -Contact tussen Pleegzorgaanbieder en Bureau Jeugdzorg bij signalen die kunnen duiden op onveiligheid. -Periodiek, bijvoorbeeld eenmaal per 2 jaar, een verslag van het verloop van de plaatsing van de Pleegzorgaanbieder aan Bureau Jeugdzorg.

3.4 Begeleiding van de ouders

Onderwerp	Aandachtspunten bij uitwerking
Betrekken en motiveren ouders bij matching, voorbereiding van de plaatsing en plaatsing zelf.	Uitgangspunt is om ouders deel uit te laten maken van het gestructureerd overleg en te betrekken bij verschillende fasen en ontwikkelingen in de pleeggezinplaatsing.
Onderhouden van contact met de ouders gedurende de plaatsing.	In principe bedoeld voor de organisatie die niet de begeleiding van de ouders op zich heeft genomen. Contact met ouders door zowel Bureau Jeugdzorg als de Pleegzorgaanbieder is namelijk van belang.
Begeleiding ouders gedurende pleeggezinplaatsing.	<ul style="list-style-type: none"> -Indicatiestelling begeleiding. -Ouders motiveren voor begeleiding. -Ondersteunen ouders vanuit de reguliere contacten tussen kind en ouders. Indien intensievere begeleiding nodig is voor de eigen ouders kan een indicatie jeugdhulp thuis worden gevraagd. -Afspraken in geval begeleiding door een derde-organisatie wordt verzorgd, die op indicatie van Bureau Jeugdzorg de ouders begeleidt bij een terug naar huis plaatsing of bij roldifferentiatie (in geval van de opvoedingsvariant).
Communicatie met/naar ouders over het perspectief van de plaatsing.	

3.5 Afstemming indicatiebesluit en hulpverleningsplan

Onderwerp	Aandachtspunten bij uitwerking
Overleg met pleegouders over het plan van aanpak ((gezins)voogdij, JR).	
Opstellen en vaststellen hulpverleningsplan op basis van indicatiebesluit.	<ul style="list-style-type: none"> -Indicatiebesluit, met daarin de hulpverleningsdoelen, bekend bij Pleegzorgaanbieder. -Opnemen perspectiefvraag als doel in het indicatiebesluit wanneer er sprake is van de hulpverleningsvariant. -Aansluiting hulpverleningsplan op het plan van aanpak (gezins)voogdij en Jeugdreclassering. Check of korte termijn doelen in het hulpverleningsplan van de Pleegzorgaanbieder afgeleid zijn van de lange termijn doelen in het indicatiebesluit van Bureau Jeugdzorg. -Overleg met de betrokken pleegouders over het hulpverleningsplan. Instemmingsrecht pleegouders ten aanzien van rol pleegouder in de hulpverlening en begeleiding Pleegzorgaanbieder in hulpverleningsplan.

	<ul style="list-style-type: none"> -Gestreefd wordt naar consensus over het hulpverleningsplan binnen het gestructureerd overleg. -Het hulpverleningsplan behoeft de instemming van de ouders en kind 12+ wanneer zij cliënt zijn in het vrijwillig kader.
Communicatie over vastgestelde hulpverleningsplan.	<ul style="list-style-type: none"> -Informeren ouders, kind 12+ en Bureau Jeugdzorg. -Let op communicatie met pleegouders.
Evaluatie hulpverleningsproces.	<ul style="list-style-type: none"> -Plannen, voorbereiden en uitvoeren van (tussen)evaluatie- en rapportagemomenten, rekening houdend met het verloop van het hulpverleningsproces, tijdstip verlenging of wijziging juridische maatregel. -Betrekken gestructureerd overleg bij evaluatie. -Opstellen evaluatierapport. -Afstemming indicatiebesluit op evaluatie.
Bijstellen hulpverleningsplan o.b.v. evaluatie hulpverleningsproces.	

3.6 Vaststellen van de bezoeksregeling

Onderwerp	Aandachtspunten bij uitwerking
Onderzoek ten behoeve van bezoeksregeling.	<ul style="list-style-type: none"> -Onderzoeken hoe een bezoeksregeling tussen kind en ouders en/of andere belangrijke betrokkenen er in het belang van kind uit moet zien (m.b.t. frequentie, duur, vorm, plaats) en of deze regeling voor alle betrokkenen werkbaar is. -Onderscheid vrijwillig kader/jeugdbescherming. -Betrekken gestructureerd overleg bij vorm en inhoud.
Vaststellen van de bezoeksregeling.	<ul style="list-style-type: none"> -Indien er sprake is van een ondertoezichtstelling of voogdijmaatregel, wordt de bezoeksregeling vastgesteld in samenspraak met alle betrokkenen in het gestructureerd overleg. Het besluit wordt bij voorkeur genomen op basis van commitment van alle betrokkenen. Bureau Jeugdzorg en de Pleegzorgaanbieder maken vooraf afspraken over situaties waarin geen commitment is. -Indien er sprake is van een vrijwillige plaatsing wordt de bezoeksregeling in samenspraak met de betrokken in het gestructureerd overleg vastgesteld. -Aandachtspunt bij afspraken: begeleiding bij bezoeksregeling in complexe situaties.
Signaleren wijziging (omstandigheden) bezoeksregeling.	<ul style="list-style-type: none"> Is een wijziging van de bezoeksregeling in het belang van het kind nodig? Zo ja, dan wordt bovenstaand traject weer doorlopen.

3.7 Diagnostiek

Onderwerp	Aandachtspunten bij uitwerking
Signaleren noodzaak behandelingsdiagnostiek tijdens de plaatsing.	-Melding signaal aan het gestructureerd overleg.
Opstellen en vaststellen indicatiebesluit in geval van noodzaak tot behandelingsdiagnostiek tijdens plaatsing.	-Indien tijdens de plaatsing behandelingsdiagnostiek (psychodiagnostisch en/of psychiatrisch onderzoek) voor de jeugdige noodzakelijk is, is een indicatiebesluit nodig. -Opstellen en bespreken onderzoeksvragen in gestructureerd overleg. -Fiatteren onderzoeksvragen. -Indien het onderzoek bij het pleeggezin in huis uitgevoerd wordt, dan gebeurt dat met instemming van de pleegouders.
Toeziën op uitvoering behandelingsdiagnostiek.	-Onderscheid vrijwillig kader/jeugdbescherming. -Aanvragen onderzoek. -Bespreking onderzoeksresultaten met betrokkenen.

3.8 Toestemming voor medische handelingen

Onderwerp	Aandachtspunten bij uitwerking
Informeren van en afspraken maken met de pleegouders over voor het kind noodzakelijke medische handelingen.	-Afspraken over bevoegdheden pleegouders in geval van uitvoering medische handeling (spoed/geen spoed). -Afspraak over direct informeren door pleegouders wanneer sprake is geweest van de uitvoering van medische handeling in een spoedeisende situatie. -Afspraak met de pleegouders over informeren ouders/voogd over het verloop van c.q. het resultaat van de medische handelingen, een en ander conform de wettelijke regels.
Informeren van en toestemming vragen aan de ouder(s)/voogd in geval van medische handelingen.	Afspraken tussen Bureau Jeugdzorg en de Pleegzorgaanbieder in geval vervangende toestemming rechtbank noodzakelijk is.

3.9 Regelkwesties

Onderwerp	Aandachtspunten bij uitwerking
Toeziën op inschrijving kind in de gemeente waar het pleeggezin woont.	Toeziën op inschrijving door de ouders binnen de wettelijke termijn (binnen vijf dagen na plaatsing).
Stimuleren en zo nodig aanspreken ouders op deelname aan gestructureerd overleg.	

Signaleren regelkwesties zoals schoolkosten, fiets, paspoort, verzekeringen, noodzakelijke medische informatie, schoolgegevens etc.	
Aanspreken ouders in geval van uitblijven overeenstemming over zaken als schoolkosten, fiets, paspoort, verzekeringen, noodzakelijke medische informatie, schoolgegevens, vakanties met toestemming van de ouders/voogd etc.	
Vaststellen verantwoordelijkheid inschrijving pleegkind op school.	
Onderhouden contact met school.	
Informereren van ouders indien er financiële verplichtingen voortkomen uit de plaatsing van hun kind in een pleeggezin.	
Informereren pleegouders over vergoeding van bijzondere kosten.	-Onderscheid vrijwillig kader/jeugdbescherming. -Onderscheid pleegouder/pleegoudervoogdij.
Uitvoering regelingen vergoeding bijzondere kosten.	
Verstrekken van informatie aan pleegouders met betrekking tot het pleegkind, die nodig is voor de opvoeding/verzorging van het pleegkind.	-Bepalen welke informatie. -Wie informeert.
Toestemmingsverklaring vragen aan ouders, ivm opvragen van informatie bij derden.	
Informereren ouders over ontwikkeling kind.	-Bij voogdij ouders informeren m.b.t belangrijke levensitems, tevens in geval van vermissing en calamiteit.

3.10 Calamiteiten

Onderwerp	Aandachtspunten bij uitwerking
Taakafspraken in geval van: -vermissing met bekende oorzaak (weglopen, niet terugkeren). -vermissing met onbekende oorzaak. -calamiteiten zoals bedoeld door de Inspectie Jeugdzorg.	-Bijvoorbeeld initiatief tot overleg met de pleegouder, ouder met gezag en Bureau Jeugdzorg. -Aanvragen, indien nodig, OAT (Opsporing, Aanhouding en Terugplaatsing) bij de politie.
Handelen bij vermoedens van seksueel misbruik in pleeggezin.	Bij vermoedens van seksueel misbruik in het pleeggezin, waarbij het besluit is genomen het pleegkind in het pleeggezin te laten wordt een veiligheidsplan opgesteld. Het veiligheidsplan bevat: - concrete, praktische afspraken met ketenpartners waaronder in ieder geval Bureau Jeugdzorg, pleegouders, het sociale netwerk van pleegouders en pleegkind om de veiligheid te verhogen en risico's te minimaliseren; - afspraken, opgenomen in een

	veiligheidsplan over het toezicht op het navolgen van de gemaakte afspraken en sancties bij niet nakomen van de afspraken.
--	--

3.11 Beëindiging plaatsing

Hierbij dient onderscheid gemaakt te worden tussen een reguliere (bereiken van de leeftijd van 18 jaar; doelen bereikt; afloop van het indicatiebesluit) en een voortijdige beëindiging van de plaatsing (door de Pleegzorgaanbieder, de pleegouder of Bureau Jeugdzorg).

Onderwerp	Aandachtspunten bij uitwerking
In alle situaties vindt overleg plaats in het gestructureerd overleg met de pleegouders en (indien mogelijk bij gedwongen hulpverlening) de ouders.	
Vorbereiding reguliere beëindiging plaatsing.	-Organiseren gestructureerd overleg. -Zorgdragen voor de eindevaluatie en maken van afspraken over nazorg voor pleegouders en kind.
Realiseren voortijdige beëindiging plaatsing.	-Uitgangspunt het belang van het pleegkind. -Zorgen voor een vervangend verblijf.
(voortijdig) Intrekken van het indicatiebesluit en, indien nodig afgeven indicatiebesluit voor vervangend verblijf.	-In geval van signalen dat de veiligheid of het belang van het pleegkind in het geding is.